

Федорак Нестор. Роль громадських організацій у медичному й санітарно-гігієнічному обслуговуванні...

2. Бурачинський Т. 25-ліття “Народної Лічниці” / Т. Бурачинський // 25-ліття “Народної Лічниці”. – Л., 1930. – С. 3–17.
3. Велике досягнення // Діло. – 1933. – 21 листопада.
4. Від Українського Гігієнічного Т-ва // Діло. – 1929. – 4 грудня.
5. Воробець Т. На сторожі народного здоров’я. (Філія Укр. Гігієнічного Т-ва в Тереховлі) / Т. Воробець // Тереховлянська земля : історично-мемуарний збірник / [ред. кол. І. Винницький (голова) та ін.]. – Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1968. – С. 317–321.
6. Загальні Збори “Медичної Громади” // Студентський вісник. – 1931. – Ч. 7–8. – С. 171–173.
7. Звіт з діяльності Українського гігієнічного т-ва у Львові за рік 1930/31. – 8 с.
8. Звіт з діяльності Українського гігієнічного товариства у Львові за час від 21.01. 1929 до 28.11.1930 рр. – 12 с.
9. З діяльності “Медичної Громади” // Студентський шлях. – 1933. – Ч. 10–12. – С. 324–325.
10. З Українського Гігієнічного Товариства у Львові // Діло. – 1933. – 8 грудня.
11. Кого лікує “Народна Лічниця”? // Діло. – 1935. – 8 квітня.
12. Кордюк І. Історія УЛТ за 25 літ існування / І. Кордюк // 25-ліття Українського Лікарського Товариства і Медичної Громади. – Л., 1935. – С. 23–45.
13. “Народна Лічниця” у Львові. Звіт за рік 1925 до кінця березня 1926 // Діло. – 1926. – 4 червня.
14. Протичахотна виставка у Львові // Діло. – 1930. – 26 січня.
15. Решетило Т. Гігієна і стан здоров’я в Угнові й околиці / Т. Решетило // Угнів та Угнівщина : історико-мемуарний збірник. – Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1960. – Т. XVI. – С. 242–244.
16. Т-во “Народна Лічниця” у Львові // Діло. – 1923. – 8 квітня.
17. Українська “Народна Лічниця” у Львові // Діло. – 1925. – 7 квітня.
18. Українське Гігієнічне Товариство у Львові // Діло. – 1931. – 3 липня.
19. Шпиталь Народної Лічниці ім. Митрополита Шептицького. Пропам’ятна книга з нагоди відкриття. – Л., 1938. – 65 с.

In the article, consisting of medical service is considered of Galychina in 1920–1930 Through the high cost of services it was inaccessible majority of the Ukrainian population which, at the same time, not little elementary knowledges from bases of hygiene and sanitation. An author exposes failings in the state system of guard of zdorov’ya and activity of national public instituciy.

Key words: *medical service, national citizen institutions, health protection, Galychina.*

УДК 94 (476):94 (438)

ББК 63.3 (4 Біл)

Олег Бориняк

ПОЛЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНА МЕНШИНА В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПОЛЬСЬКО-БІЛОРУСЬКІ МІЖДЕРЖАВНІ ВІДНОСИНИ В 90-х рр. ХХ ст.

У статті досліджено роль польської національної меншини в суспільно-політичному житті Республіки Білорусь у 90-х рр. ХХ ст. Головний акцент зроблено на вивченні й аналізі впливу подібної діяльності білоруських поляків на польсько-білоруські міждержавні відносини, а також здійснено спробу розкрити зміст і причини поділу між представниками польської меншини в Білорусі.

Ключові слова: *польська національна меншина, Союз поляків у Білорусі, польсько-білоруська міждержавна взаємодія, польське шкільництво, Республіка Білорусь, Республіка Польща.*

У польсько-білоруських міждержавних відносинах 90-х рр. ХХ ст. проблема національних меншин ставала важливим фактором, який безпосередньо впливав на розвиток двостороннього співробітництва. Проживання представників різних національних груп як на території Республіки Польща (далі – РП), так і в Республіці Білорусь (далі – РБ) було цілком закономірним й узаконеним міжнародними та державними актами явищем. Відповідно присутність польської меншини в РБ і білоруської в РП могла, з одного боку, посприяти розвитку міжнародної взаємодії, а з іншого, – ускладнити налагодження добросусідських відносин між двома державами. Більше того, в окреслений період існувала реальна загроза, що кожна з меншин може стати елементом

“глобальної геополітики” [2, с.261]. З огляду на цей факт і низку інших чинників, проблеми національних меншин ставали предметом обговорення з обох сторін уже від моменту встановлення дипломатичних взаємин.

Мета дослідження полягає у висвітленні місця польської національної меншини в суспільно-політичному житті РБ упродовж 90-х рр. ХХ ст., а також у з’ясуванні впливу її діяльності на загальний розвиток польсько-білоруського міждержавного співробітництва.

Для вирішення актуальних питань суспільно-політичної діяльності польської національної меншини в РБ у 90-х рр. ХХ ст. важливими є, передусім, праці польських дослідників. На особливу увагу заслуговують наукові розвідки А.Еберхардта [6], М.Куркевича [16], Ю.Вашкевич [26] та А.Желінської [27]. У вказаних дослідженнях детально проаналізовано процес відродження польських товариств та організацій у РБ після розпаду Радянського Союзу. Зосереджено увагу на ключових проблемах польської меншини й проаналізовано найбільш поширені причини виникнення конфліктів між білоруськими поляками та офіційним керівництвом РБ. У цьому контексті варто виокремити також монографію Ц.Жолендовського [28].

Важливе місце посідає і науковий доробок самих представників польської меншини в РБ. Тут можна звернути увагу на публікації першого голови Союзу поляків у Білорусі (далі – СПБ) Т.Гавіна [7–8], а також його наступника Т.Кручковського [15]. Аналіз праць вказаних суспільно-політичних діячів дає змогу простежити відмінності та поділ представників польської меншини на принаймні два середовища, які проводили зовсім різну за своїм змістом і методами діяльність. Значне дослідницьке зацікавлення викликає низка статей, надрукованих в офіційному періодичному виданні польської меншини в РБ – “Голос з-над Немана” (“Głos z nad Niemna”) [5; 20; 22–24]. Уміщені там статті характеризуються здебільшого некритичним підходом до висвітлення окремих подій із життя польської спільноти в РБ, водночас вказані матеріали мають значну фактологічну й інформаційну цінність.

Скромно виглядає вклад білоруської історіографії у вивчення теми дослідження. На увагу заслуговує хіба що наукова стаття В.Карабалева [1], у якій автором вдалося відкинути емоції та досить цікаво розглянути діяльність польської меншини в РБ у першій половині 90-х рр. ХХ ст.

Перша польська організація – Польське культурно-освітнє об’єднання ім. Адама Міцкевича (“Polskie Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe im. Adama Mickiewicza”) з’явилося 10 серпня 1988 р. у Гродні. Спочатку це об’єднання налічувало 50 осіб, а його головою було обрано Тадеуша Гавіна. У лютому 1990 р. у Бресті почало діяти Польське культурно-освітнє об’єднання ім. Ромуальда Траугутта (“Polskie Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe im. Romualda Traugutta”), до якого вже через кілька місяців діяльності входило понад 1 500 членів. З 15 грудня 1990 р. у Бресті розпочав свою діяльність також Польський народний університет (“Polski Uniwersytet Ludowy”). Зауважимо, що в Брестській області було створено навіть “Клуб шанувальників польської мови” (“Klub Miłośników Polskiej Mowy”), а в Барановичах – організацію “Рота” (“Rota”) [27, с.33]. 16 червня 1990 р. усі польські товариства й організації об’єдналися в Союз поляків у Білорусі, який було зареєстровано в січні 1991 р.

У 1998 р. у СПБ налічувалося близько 30 тис. осіб, які були об’єднані в 6 обласних, 51 районну та 150 сільських організацій [14, с.3]. Щоправда, вказана кількість від самого початку не була сталою, а весь час зростала*. Будучи суспільно-культурною організацією, СПБ ставив собі за мету сприяти національному відродженню поляків у РБ, а також допомагати у формуванні національної свідомості серед представників польської меншини. Водночас наголошувалося на необхідності пропагування

* Так, відразу після реєстрації СПБ нараховував 10 тис. учасників, а в кінці 1991 р. – понад 14 тис. У червні 1995 р., у свою п’яту річницю, СПБ об’єднував понад 25 тис. поляків.

польської мови та культури за допомогою розвитку польської освіти й шкільництва. Пріоритетним завданням ставав захист прав польської меншини [6, с.258]. Реалізація окреслених цілей і завдань передбачала створення низки об'єднань та товариств, що були покликані охоплювати якомога більше сфер суспільної активності представників польської меншини.

Паралельно, під патронатом СПБ, розгорнули діяльність такі структури: об'єднання лікарів, спортивний клуб, жіноче коло, гурток молоді, об'єднання польських комбатантів та ін. Діяльність СПБ на зламі ХХ–ХХІ ст. опиралася на функціонування так званих “Польських Домів” (“Domów Polskich”), побудованих або куплених і відремонтованих за кошти польської спільноти, а також спонсорів із Польщі й Англії. “Польські Доми” існували в Гродні, Барановичах, Ліді, Щучині, Могильові, Несвіжі, Осмяні, Брацлаві, Порозові та інших містах. Загалом, у 2001 р. їх налічувалося 14.

Також за сприяння СПБ друкувалися майже всі польські періодичні видання в РБ. Загальнодержавний характер мала газета “Голос з-над Немана” (“Głos z nad Niemna”), що існувала з 1989 р., і кварталник “Польський журнал” (“Magazyn Polski”), що виходив з 1998 р. Наклад цих видань складав по 9,5 тис. екземплярів кожен [28, с.195]. Більш спеціалізованим виданням був щомісячник “Слово Батьківщини” (“Słowo Ojczyzny”), оскільки спрямовувався на допомогу вчителям у навчанні польської мови. Натомість двомісячники “Лідзька Земля” (“Ziemia Lidzka”) і “Польське слово з Барановичів” (“Polskie Słowo z Baranowicz”) були локальними газетами. Поза структурою СПБ виходив лише релігійний щомісячник римо-католицької парафії в Слонімі “Лист до Тебе” (“List do Ciebie”) [17, с.246].

Активна суспільна та культурна діяльність СПБ від самого початку стала об'єктом критики з боку білоруської національно-зорієнтованої інтелігенції, зосередженої довкола Білоруського Народного Фронту “Відродження” (далі – БНФ(В)). Таку реакцію зумовили, насамперед, побоювання заміни русифікації колонізацією, що було цілком можливим, зважаючи на слабкість і непопулярність білоруської національної ідеї. З іншого боку, у національній опозиції, згідно з міркуваннями В.Карабалеви́ча, були підстави вважати, що партійна номенклатура використовує СПБ як штучну протизвагу до білоруського національно-демократичного руху [1, с.578]. Проте подальший розвиток внутрішньополітичних процесів у РБ призвів до суттєвої зміни ставлення керівництва БНФ(В), а також інших політичних сил країни до польської національної меншини загалом і СПБ зокрема. Особливого значення СПБ набував із наближенням президентських виборів у РБ 1994 р., оскільки практично кожен кандидат на посаду президента прагнув заручитися підтримкою польської меншини.

16 квітня 1994 р. відбулася зустріч лідера БНФ(В) З.Пазняка з керівництвом СПБ у Гродні. У її підсумку було прийнято рішення про розвиток активного співробітництва між двома організаціями [23, с.1]. 19 квітня 1994 р. у Гродні з візитом перебував Станіслав Шушкевич. У ході зустрічі з діячами СПБ, окрім загальних питань політичної й економічної ситуації в республіці, були обговорені проблеми польської національної меншини, де особливу увагу надали аспекту сприяння розвитку польського шкільництва в РБ [24, с.1]. 17 травня 1994 р. з представниками СПБ зустрівся прем'єр-міністр РБ В'ячеслав Кебіч, який також запевнив про готовність сприяти будівництву польської школи в Гродні [5, с.1].

За голоси польської меншини в передвиборній кампанії боровся також і Олександр Лукашенко. Перебуваючи 16 квітня 1994 р. у Гродні, він наголошував, що буде підтримувати поляків і шукатиме шляхів, що вестимуть до співпраці між урядом республіки та керівництвом СПБ [22, с.2]. Отже, 1992–1994 рр. характеризувалися подіями національного відродження білоруських поляків, що, зокрема, виявилось в динамічному розвитку польських організацій у РБ. Процес реставрації польських осередків і товариств відбувався практично без жодної фінансової допомоги з боку білоруського

уряду. Відповідно обіцянки головних кандидатів на пост президента республіки надати допомогу в розвитку польського шкільництва не знайшли практичного втілення.

У наступні роки представники польської меншини періодично нагадували новообраному президентові про невиконання його передвиборних обіцянок стосовно побудови польської школи. Зокрема, 19 квітня 1995 р. на головній площі Гродна близько 500 осіб провели демонстрацію, у ході якої вимагали від керівництва держави збудувати польську школу [21, с.7]. Ще раз на цю проблему вказав Т.Гавін під час святкування п'ятої річниці СПБ 16 червня 1995 р. Він зауважив, що, незважаючи на багаторазові обіцянки, білоруські урядовці не поспішають допомагати в будівництві двох повністю польських шкіл у Гродні та Волковиську [9, с.7]. Такі нечисленні демонстрації представників польської національної меншини в РБ і критичні висловлювання керівництва СПБ не вносили динамізму та конструктивності не лише у відносини між організацією та офіційним керівництвом країни, але й у польсько-білоруську міждержавну взаємодію.

Не сприяли розвитку польсько-білоруського співробітництва й прийнятий керівництвом РБ після 1994 р. курс на інтеграцію з Росією, і гасла про утворення спільноти східнослов'янських народів, що його супроводжували. Відзначимо, що офіційно деклароване ставлення керівництва РБ до польської меншини не трансформувалося, натомість радикально змінився підхід до її вимог. У результаті поляки, як єдина звинувачувана в прозахідності національна меншина в РБ, стали для локальних адміністрацій чужорідним елементом і втіленням колективного “зла Заходу” [26, с.168]. На наш погляд, до цього призвело не лише несприйняття керівництвом РБ прозахідних орієнтирів РП, але й підтримка СПБ білоруської національної опозиції.

Офіційна влада РБ небезпідставно розглядала представників польської меншини й опозиційних політиків держави як союзників і політичних партнерів. Так, на парламентських виборах у Білорусі 1995 р. взаємопідтримка між СПБ і БНФ(В) ставала все більш очевидною. Більше того, деякі учасники СПБ навіть балотувалися від БНФ(В). Однак до парламенту не було обрано жодного кандидата від СПБ [1, с.581]. Із цього часу ототожнення поляків і БНФ(В) із Заходом стає своєрідною аксіомою для білоруського істеблішменту, який дедалі частіше наголошував на доцільності панславистично-російського співробітництва. Це означало повернення до доктринального підходу у відносинах між РБ і РП, який полягав у розмежуванні радянсько-великоруських і західних цінностей [28, с.261].

У будь-якому разі зорієнтованість СПБ на опозиційних політиків та спільна критика ними офіційного керівництва держави призвели до регулярних конфронтацій у взаємовідносинах. Одним із найбільш проблемних аспектів цього періоду залишалося питання побудови в Гродні польської школи. Так, голова СПБ Т.Гавін, говорячи про нагальні проблеми польського шкільництва в Білорусі, заявив: “Якщо білоруські чиновники не хочуть будувати нових польських шкіл, тоді вони повинні віддати нам будинки, у приміщеннях яких колись були розташовані польські школи” [20, с.3]. Таку позицію Т.Гавіна негативно сприймало як місцеве, так і вище керівництво РБ, що, урешті-решт, спровокувало появу нових протиріч.

Подібні висловлювання голови СПБ, а також активну політичну позицію Союзу підтримували не всі представники польської національної меншини в Білорусі. Це стало очевидним на конференції СПБ 3 грудня 1995 р., де відбувся розкол організації, що спричинило створення Об'єднання польської шкільної матиці (ОПШМ) (Stowarzyszenie Polskiej Macierzy Szkolnej) [27, с.34]. Це об'єднання в РБ визначило для себе мету – розвиток польського шкільництва, що до цього часу було пріоритетним завданням СПБ. Головна Рада СПБ негативно сприйняла заснування ОПШМ і виключила можливість співпраці із нею. Т.Гавін поставив питання про можливість відлучення керівництва ОПШМ від СПБ, якщо воно відмовиться об'єднатися із СПБ [18,

с.1]. Таким чином, становище польської меншини в РБ значно погіршилося, що було зумовлено політичною діяльністю СПБ, яку критично оцінювало офіційне керівництво держави, і внутрішнім розколом у середовищі білоруських поляків.

Подальший розвиток взаємовідносин між польською меншиною та керівництвом РБ не зазнав будь-яких позитивних змін, зрештою, як і двосторонні польсько-білоруські взаємини. Ставлення СПБ до білоруського істеблішменту в окремих питаннях частково нагадувало політику “критичного діалогу”*. 12 вересня 1998 р. СПБ услід за польським урядом проігнорував святкування 200-ї річниці від дня народження Адама Міцкевича [16, с.168–169]. У Новогрудку, де проходило святкування, Білорусь представляв прем’єр Сергій Сідорський, а РП – лише директор департаменту музеїв Міністерства культури і мистецтв. Таким чином, офіційна Варшава продемонструвала свою незацікавленість цією річницею, а білоруське вище керівництво зайняло в цьому питанні протилежну позицію. Зокрема, було виділено кошти з бюджету РБ на реконструкцію будинку в с. Заоссе (неподалік від Новогрудка), де народився письменник. Також Білоруський національний банк викарбував срібну монету, присвячену його ювілею, номінальна вартість якої складала 10 рублів.

До бойкоту святкування значною мірою спричинився тодішній голова СПБ Т.Гавін, який у своєму інтерв’ю газеті “Нові контрасти” відкрито заявляв: “Бойкотуючи святкування річниці А.Міцкевича в Новогрудку, ми таким чином висловили своє незадоволення з приводу поганого ставлення до польської національної меншини в цьому місті” [14, с.4]. Найбільше Т.Гавіна обурювало те, що керівництво міста впродовж двох років відмовляло СПБ у створенні при міській школі першого класу з польською мовою навчання [16, с.169].

Упродовж 1999 р. відносини СПБ і білоруського керівництва залишалися незмінними й зводилися до критичних оцінок внутрішньої та зовнішньої політики офіційного Мінська. Цікавою подією, яка заслуговує на окрему увагу, стала заява О.Лукашенка на білоруському телебаченні про те, що він не допустить проведення в Гродні з’їзду, на якому представники СПБ будуть закликати до оголошення польської автономії в межах білоруської держави. На початку квітня 1999 р. президент РБ офіційно застерігав поляків Гродненської області щодо неприйнятності будь-яких сепаратистських настроїв окремих діячів Союзу [11, с.7]. Попередження О.Лукашенка викликало здивування серед представників СПБ, які наголошували на безпідставності подібних застережень. Т.Гавін, коментуючи слова О.Лукашенка, відзначав: “Мені не вистачає слів, щоб прокоментувати цю заяву, оскільки я навіть не можу організувати в Гродні з’їзд районних керівників СПБ” [12, с.11]. Водночас голова Союзу наголосив на існуванні реальної загрози для прав і свобод польської національної меншини в Білорусі. Також він акцентував увагу на безпідставності звинувачень СПБ з боку білоруського керівництва в надмірній політичній заангажованості. Своєю чергою білоруська влада теж спростовувала схожі критичні заяви представників польської меншини [19, с.7].

Важливо зауважити, що в 1999 р. стосунки між польською меншиною та державним керівництвом РБ частково ставали заручниками міжнародних подій, а саме – військової операції Організації Північноатлантичного договору (далі – НАТО) у колишній Югославії. У червні 1999 р. про загрозу польської меншини в Білорусі виразно сказав голова Комісії у справах безпеки Державної думи РФ В.Ілюхін [13, с.7]. Він заявив, що країни Заходу та НАТО, використавши підтримку поляків у Гродні та

---

* Суть політики “критичного діалогу” полягала в критиці Польщею випадків порушення прав людини та громадянина, а також нищення керівництвом РБ засад демократії. На цьому тлі двосторонні польсько-білоруські контакти мали значно послабитися, але не повинні були цілком припинитися, оскільки вважалося, що повна ізоляція Білорусі може тільки стимулювати її до подальшої інтеграції з РФ, порушити інтереси РП як сусідньої держави, а також зашкодити становищу польської національної меншини в цій країні.

Гродненській області, планують одразу після закінчення війни в Югославії зніщувати в Білорусі заворушення, подібні до косовських [8, с.89–90].

У цілому ж політика Білорусі стосовно польської національної меншини характеризувалася, з одного боку, бюрократичними ускладненнями, а з іншого, – уникненням відкритої конфронтації. На наш погляд, білоруська влада була зацікавлена в тому, щоб презентувати РБ як спокійну державу – без етнічних і релігійних конфліктів. Однак у межах так званої чергової перереєстрації, яку повинні були пройти всі суспільні та політичні організації РБ, СПБ упродовж декількох місяців не вдавалося потрапити до нового реєстру [25, с.196]. Головною причиною цього стали сумніви білоруських чиновників щодо того, чи СПБ функціонує відповідно до свого статуту. З огляду на це, до Міністерства юстиції РБ було надіслано прохання з'ясувати легітимність його діяльності [10, с.8].

Таке звернення, а також низка інших претензій СПБ до офіційного керівництва держави (звинувачення в дискримінації польської меншини владою, небажання надати дозвіл на будівництво польської школи в Новогрудку тощо) стали приводом для організацій СПБ акцій протесту проти політики білоруської влади щодо польської національної меншини. Так, 13 березня 1999 р. у Гродні перед будинком, де був розміщений СПБ, відбулася нечисленна демонстрація, у якій узяло участь кілька десятків учасників Союзу [7, с.11]. Її результатом стало те, що у вересні 1999 р. СПБ все-таки зареєстрували, а Т.Гавіну за організацію несанкціонованих масових зібрань призначили штраф у розмірі 1 200 дол. [13, с.7].

Важливою подією, яка могла позитивно вплинути на попередній стан взаємовідносин між польською національною меншиною в РБ та офіційним Мінськом, стала зміна керівництва СПБ. У липні 2000 р. Т.Гавін пішов з посади голови СПБ відразу після того, як виявилось, що білоруське КДБ завербувало його заступника Ю.Пожецького [6, с.529]. Щоправда, Т.Гавін причиною свого передчасного звільнення (за 8 місяців до закінчення терміну його головування в СПБ) назвав небажання втягувати Союз у політичну боротьбу, що суперечило б його статутіві. Відзначимо, що в президентській передвиборній кампанії 2001 р. Т.Гавін працював у виборчому штабі кандидата від демократичних сил С.Домаша [8, с.91].

Новим головою СПБ 18 листопада 2000 р. було обрано Тадеуша Кручковського, який обіймав цю посаду до 2005 р. Одразу ж після цього він наголосив, що варто кардинально переглянути ставлення СПБ до білоруської влади. Також в інтерв'ю газеті "Советская Белоруссия" Т.Кручковський підкреслив, що, "будучи суспільно-культурною організацією, Союз поляків у Білорусі повинен бути аполітичним" [3, с.1]. Окрім цього, він намагався переконати офіційну Варшаву, що немає сенсу підтримувати білоруську опозицію, яка за своїм змістом, на його думку, була націоналістичною та антипольською. Водночас, залишаючись переконаним у тому, що польський істеблішмент повинен говорити про білоруських поляків із керівництвом РБ, новий голова радив припинити попередню практику бойкоту. Ключовою тезою Т.Кручковського було те, що СПБ повинен дбати виключно про інтереси поляків, а не займатися поваженням режиму [15, с.117].

Таким чином, суспільно-політична діяльність польської національної меншини в РБ упродовж 90-х рр. XX ст. мала суттєвий вплив на польсько-білоруські міждержавні відносини. Як друга за величиною меншина в Білорусі, вона відразу після розпаду СРСР почала відігравати активну роль у суспільно-політичному та культурному житті країни. Так, у першій половині 90-х рр. XX ст. було відновлено, а також створено низку нових товариств та організацій, які працювали над відродженням польської національної свідомості серед білоруських поляків. Не менш суттєвого значення набував також розвиток польського шкільництва. Указана проблема була одночасно настільки пріоритетною і проблематичною, що навіть призвела до фактичного розколу всередині

СПБ, коли непорозуміння стали причиною внутрішнього поділу середовища представників польської меншини в РБ.

Окреслені конфлікти погіршували ставлення білоруського керівництва до польської меншини, яке розглядало її не інакше, як деструктивний чинник – безпосередню загрозу виникнення етнічного конфлікту. З іншого боку, постійне втручання голови СПБ Т.Гавіна в проблеми політичного характеру (критика внутрішньої та зовнішньої політики О.Лукашенка) не залишало місця хоча б для якого-небудь консенсусу. Єдиним наслідком позиції Т.Гавіна було погіршення й без того непростих відносин між офіційними Мінськом і Варшавою.

1. Карабалевиц В. Место Польши в политике Беларуси / Валерий Карабалевиц // Наш радавод. – Кн. 8 : “Беларусы і полякі: дыялог народаў і культур Х–XX ст.” : матэрыялы круглага стала, 28–30 верес. 1999. – Гродна : Заходня беларуский гуманітарны цэнтр даслядуванняў Усходняй Еўропы, 1999. – С. 550–588.
2. Павлючук В. Білорусь і польська справа / Влодзімеж Павлючук // Україна, Росія, Білорусь: три проекти. Незалежний культурологічний часопис “І”. – 2000. – № 18. – С. 254–261.
3. Саласюк В. Союз поляков: смена руководства и приоритетов / В. Саласюк // Советская Белоруссия. – 2000. – № 294. – 24 ноября. – С. 1.
4. CEZ. Demonstracja w Grodnie. O polską szkołę w Nowogródku / CEZ // Gazeta Wyborcza. – 1999. – № 61. – 13–14 marca. – S. 11.
5. Donośna wizyta // Głos znad Niemna. – 1994. – № 20. – 23–29 kwietnia–1 maja. – S. 1.
6. Eberhardt A. Polska a konflikt wokół Związku Polaków na Białorusi / Adam Eberhardt // Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej. – 2006. – S. 258–266.
7. Gawin T. Zwycięstwa i porażki. Odrodzenie polskości na Białorusi w latach 1987–2000 / Tadeusz Gawin. – Białystok, 2003. – 583 s.
8. Gawin T. Historia niszczenia Związku Polaków na Białorusi (1988–2005) / Tadeusz Gawin // Białoruś: trudna droga do demokracji / [pod red. Mikołaja Iwanowa]. – Wrocław : KEW, 2006. – S. 83–103.
9. Goliński C. Pięć lat Związku Polaków na Białorusi / Cezary Goliński // Gazeta Wyborcza. – 1995. – № 140. – 19 czerwca. – S. 7.
10. Goliński C. Białoruś. Za wiec i festywal / Cezary Goliński // Gazeta Wyborcza. – 1999. – № 59. – 11 marca. – S. 8.
11. Goliński C. Obraził urzędników / Cezary Goliński // Gazeta Wyborcza. – 1999. – № 91. – 19 kwietnia. – S. 7.
12. Goliński C. Białoruś. Rośnie nacisk na polską mniejszość / Cezary Goliński // Gazeta Wyborcza. – 1999. – № 121. – 26 maja. – S. 11.
13. Goliński C. Władze znów atakują Związek Polaków na Białorusi / Cezary Goliński // Gazeta Wyborcza. – 1999. – № 147. – 26–27 czerwca. – S. 7.
14. Koprowski M. Rozmowa miesiąca z prezesem Zarządu Głównego Związku Polaków na Białorusi Tadeuszem Gawinem. 10 lat odrodzenia / M. Koprowski // Nowe Kontrasty. – 1998. – № 12. – S. 3–4.
15. Kruczkowski T. Polacy na Białorusi – teraźniejszość i przyszłość / Tadeusz Kruczkowski // Więż. – 2002. – № 4. – S. 113–121.
16. Kurkiewicz M. Niedemokratyczna Białoruś – wyzwanie dla polskiej polityki / Michał Kurkiewicz // Polska w Europie. – 2005. – № 1. – S. 165–179.
17. Lachowicz K. Prasa polska na Wschodzie. Stan obecny, potrzeby i perspektywy rozwoju / K. Lachowicz // Państwo polskie wobec Polaków na Wschodzie. Poszukiwanie modelu polityki / [pod red. T. Gąsowskiego]. – Kraków : Ośrodek Myśli Politycznej, 2000. – S. 243–249.
18. Oświadczenie Rady Naczelnej w sprawie powołania Macierzy Szkolnej Polskiej (Przyjęte 13 stycznia 1996 r.) // Głos znad Niemna. – 1996. – № 4. – 29 stycznia–4 lutego. – S. 1.
19. Prawa mniejszości polskiej na Białorusi zagrożone // Tydzień na Wschodzie. – 1999. – № 20. – 13 maja. – S. 7–8.
20. Preckajło W. Tadeusz Gawin: “Komu jest potrzebna konfrontacja?” / W. Preckajło // Głos znad Niemna. – 1995. – № 2. – 16–22 stycznia. – S. 3.
21. Rozliczenie z obietnic // Gazeta Wyborcza. – 1995. – № 93. – 20 kwietnia. – S. 7.
22. Spotkanie z Aleksandrem Łukaszenko // Głos znad Niemna. – 1994. – № 16. – 25 kwietnia–1 maja. – S. 2.
23. Spotkanie z Zenonem Paźniakiem // Głos znad Niemna. – 1994. – № 16. – 25 kwietnia–1 maja. – S. 1.
24. Stanisław Szuszkiewicz w Domu Polaka w Grodnie // Głos znad Niemna. – 1994. – № 16. – 25 kwietnia–1 maja. – S. 1.
25. Stankiewicz J. Stosunki z Białorusią / J. Stankiewicz // Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej. – 2000. – S. 192–196.

26. Waszkiewicz J. Mniejszość polska na Białorusi i białoruska w Polsce – przesłanki konfliktów / J. Waszkiewicz // *Nacjonalizm oraz konflikty etniczno-narodowe* / [pod red. J. Polakowskiej-Kujawy]. – Warszawa : SGH, 1999. – S. 166–170.
27. Zielińska A. Mniejszości narodowe i ich organizację / Anna Zielińska // *Biuletyn Białoruski*. – 1997. – № 8. – S. 26–39.
28. Żołędowski C. Białorusini i Litwini w Polsce, Polacy na Białorusi i Litwie: uwarunkowania współczesnych stosunków między większością i mniejszościami narodowymi / Cezary Żołędowski. – Warszawa : IPS UW, 2003. – 360 s.

This article researches the role of polish national minority in social and political life of Belarusian Republic in 90th of XXth century. The main emphasize is drawn to studying and analyzing the influence of such an activity of Belarusian polish men on polish and Belarusian interstate relations. At the same time author discloses the matter and reasons of separation between representatives of polish minority in Belarusia.

Key words: *polish national minority, Union of Polish Men in Belarusia, Polish-Belarusian interstate interoperation, polish scholars, Republic of Belarusia, Republic of Poland.*